

Марија ТУРКОВИЋ

студенткиња мастер студија на Правном факултету у Београду

ПРАВНИ ОКВИР ПРОМОЦИЈЕ ПРОИЗВОДЊЕ И КОРИШЋЕЊА ЕНЕРГИЈЕ ИЗ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ

Резиме

У раду је размаиран начин на који је домаћим и одређеним међународним прописима зајаранован и подстиакнути развој производње и коришћење енергије из обновљивих извора енергије. Анализирани су аспекти енергетске политике Европске уније, активности Енергетске заједнице са дејалнијом анализом у односу на обновљиве изворе енергије, Директиве Европског парламента и Савета којима се промовише енергија произведена из обновљивих извора. Посебно су обрађивани и национални прописи, односно оштии правни акти и стравитешки документи који представљају домаћи правни оквир од значаја за подстицање производње и коришћење електричне и тоилојне енергије из обновљивих извора енергије.

Кључне речи: обновљиви извори енергије, енергетска политика, *acquis communautaire*, прописи елекроенергетском систему, подстицајне мере, овлашћени произвођач.

I Увод

Енергетске делатности спадају у најзначајније привредне делатности у Србији и у скоројој будућности ће се суочити са многим иза-

зовима у виду промена, модернизације, усвајања стандарда и правила која ће се поштовати на територији целе Европе, па и шире. Постојање међузависности држава на глобалном плану и у домену енергетике је допринело све већем повезивању држава са циљем што ефикаснијег остваривања националних интереса. Законом о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице 2006. год. наша држава се повезала са државама из региона са циљем да створе интегрисано тржиште за природни гас и електричну енергију.

Оно што директно утиче на неопходност брзог реаговања и у области енергетике је ограниченост необновљивих енергетских ресурса и повећање ефекта стаклене баште. До сада најзначајнији документ који се бави климатским променама је Протокол из Кјота који је донет уз Оквирну конвенцију Уједињених нација о климатским променама, који је потписан са циљем смањивања емисије угљен-диоксида и других гасова који изазивају ефекат стаклене баште. Ми смо га ратификовали 2007. год. Пошто је у питању проблем на чије решавање не може дуго да се чека, на светском нивоу се ради на проналажењу решења и примени мера које ће смањити глобално загревање. Обновљиви извори енергије су алтернатива која се све више потенцира и која ће увести чист вид енергије у свакодневну употребу. У том правцу иде и наш Закон о енергетици који прописује да је коришћење енергије из обновљивих извора у интересу Републике Србије,¹ и да треба подстицати производњу енергије из нефосилних обновљивих извора енергије као што су: водотокови, биомаса, ветар, сунце, биогас, депонијски гас, гас из погона за прераду канализационих вода и извори геотермалне енергије.²

У наставку рада ће бити разматрана промоција производње и коришћења електричне и топлотне енергије из обновљивих извора у Републици Србији са аспекта међународног и националног права, односно међународних и домаћих правних аката који представљају правни темељ предмета изучавања у овом раду.

II Енергетска политика Европске уније

Енергетска криза све више захвата свет и зато је важно дефинисање енергетске политике која ће бити у складу са друштвеним потребама. Наш правни оквир се прилагођава правном оквиру Европске уније и води хармонизацији прописа, која је од значаја за процес приступања ЕУ.

Постоји шест приоритетних области на којима ће се у будућности радити и то су: унутрашње енергетско тржиште које гарантује сигур-

1 Закон о енергетици РС (Службени гласник РС, бр. 57/2011), чл. 52 ст. 1.

2 Закон о енергетици, чл. 2 тач. 17.

ност снабдевања – солидарност између држава чланица; целовито унутрашње европско тржиште за енергију и гас; решавање проблема сигурности и конкурентности у снабдевању енергијом – зарад одрживијег, ефикаснијег и разносврснијег енергетског микса; приступ решавању проблема климатских промена који је целовит; охрабривање иновација – постојање стратешког европског, енергетског, технолошког плана; и кохерентна спољна енергетска политика.³

Енергетска политика Европске уније има три основна аспекта: сигурност снабдевања, конкурентност и одрживост. Ови принципи „су формулисани 2006. год. у такозваној „Зеленој књизи“ под насловом „Европска стратегија за одрживу, конкурентну и сигурну енергију“. Та основна опредељења су даље развијена у формалној комуникацији Енергетска политика за Европу из 2007. године који је припремила Европска комисија. Коначно, ови основни принципи су прихваћени од стране Европског савета марта 2007. године и преточени у енергетски акциони план за период 2007/2009. који је том приликом усвојен.“⁴

Потреба за одрживим развојем, решавањем проблема климатских промена, као и обезбеђивање сигурне, одрживе и конкурентне енергије, је довела до објаве пакета прописа од стране Европске комисије у 2008. год., под називом „*Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions – 20 20 by 2020 – Europe’s climate change opportunity*“, који је код нас познат као пакет прописа „20–20–20“. Европски савет је у овом пакету прописа поставио два основна циља: смањење од најмање 20% количине гасова који изазивају ефекат стаклене баште до 2020. године и да удео енергије произведен из обновљивих извора достигне 20% потрошње енергије до 2020. године.⁵ Поред наведених циљева појављује се и енергетска ефикасност чијим остваривањем треба да се уштеди 20% потрошње енергије до 2020. год. Тиме би се допринело да ЕУ уштеди око 100 милијарди евра и смањила би се емисија угљен-диоксида до скоро 800 милиона тона годишње.⁶

3 Commission of the European communities, *Green Paper – A European strategy for sustainable, competitive and secure Energy*, Brussels, 8.3.2006, доступно на адреси: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0105:FIN:EN:PDF>, 20.3.2012, стр. 5.

4 Бранислава Лепотић Ковачевић, Александар Ковачевић, *Вогич кроз ЕУ њолиџике-Енерџеџика*, Београд, 2010, стр. 26.

5 Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions*, Brussels, 2008, доступно на адреси: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0030:FIN:EN:PDF>, 20.3.2012, стр. 2.

6 Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions*, стр. 8.

Што се тиче извора права енергетике Европске уније, Генерални директорат за енергетику, који је део административне структуре Европске комисије и који је надлежан за енергетику, има право предлагања правне регулативе ЕУ.⁷ Прописи права енергетике „представљају *acquis communautaire*, док изворе права енергетике ЕУ чине примарно и секундарно законодавство, међународни уговори које је закључила ЕУ, општа начела управног права и Конвенције закључене између земаља чланица. Примарно законодавство чине: Уговори о оснивању ЕЗ и ЕУ, уговори којима је извршена реформа ових уговора о оснивању – нарочито Лисабонски уговор – и општа правна начела. Секундарно законодавство чине бројни прописи различити према својој природи и садржини: уредбе, директиве и одлуке.“⁸

III Уговор о оснивању Енергетске заједнице

Европска заједница са једне стране и Република Албанија, Република Бугарска, Босна и Херцеговина, Република Хрватска, Бивша Југословенска Република Македонија, Република Црна Гора, Румунија, Република Србија и Привремена Мисија Уједињених нација на Косову, сагласно Резолуцији 1244 Савета Безбедности Уједињених нација са друге стране, су одлучили да оснују Енергетску заједницу и потписали су Уговор о оснивању 25.10.2005. год. у Атини. У Србији је Уговор ратификован 2006. године.

Ради јачања сарадње између држава Југоисточне Европе овај Уговор је закључен и указује на решеност уговорних страна да оснују интегрисано тржиште за природни гас и електричну енергију, да привуку инвестиције и то на основу стабилног регулаторног и тржишног оквира који треба да створе, да раде на томе да снабдевање гасом и електричном енергијом буде стабилно и непрекидно, створе подручје без унутрашњих граница за трговину њима, побољшају стање животне средине у вези са гасом и електричном енергијом и са њима повезаном енергетском ефикасношћу и обновљивим изворима енергије.⁹ Међу задацима ове Заједнице се налази и стварање правног и економског оквира у погледу Мрежне Енергије која обухвата секторе електричне енергије и гаса који су обухваћени применом Директива Европске заједнице 2003/54/ЕЗ и 2005/55/ЕЗ.¹⁰ У Уговору о основању Енергетске

7 Б. Лепотић Ковачевић, А. Ковачевић, *нав. дело*, стр. 44

8 *Ibid.*

9 Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице (*Службени гласник РС*, бр. 62/2006), стр. 1.

10 Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице, чл. 2.

заједнице су наведене активности Енергетске заједнице које се састоје из: „имплементације релевантног *acquis communautaire* о енергетици, заштити животне средине, конкуренцији и обновљивим изворима, од стране Уговорних страна, као и успостављања оквира за функционисање тржишта Мрежне Енергије широм територија Уговорних Страна и делом територије Европске заједнице, укључујући стварање јединственог механизма прекограничног преноса и/или транспорта Мрежне Енергије и надгледање једностранних мера заштите, и коначно стварање тржишта ове Енергије без унутрашњих граница за све Стране, укључујући координацију узајамне помоћи у случају озбиљних поремећаја у енергетским мрежама или спољних поремећаја, а које може обухватити и остварење заједничке спољне трговинске политике у енергетици.“¹¹

У петој глави Уговора се налази *acquis* о обновљивим изворима енергије и у члану 20. Уговора се као најзначајније Директиве, због којих су Уговорне стране дужне поднети Европској Комисији план за имплементацију, појављују Директива 2001/77/ЕЗ Европског Парламента и Савета од 2001. год. за промоцију електричне енергије произведене из обновљивих извора енергије на унутрашњем тржишту електричне енергије и Директива 2003/30/ЕЗ од 2003. год. за промоцију употребе биогорива или другог горива произведеног из обновљивих извора енергије за транспорт.

Међутим, Директивом 2009/28/ЕЗ Европског Парламента и Савета од 2009. године, о промоцији употребе енергије из обновљивих извора се мењају и делимично стављају ван снаге Директива 2001/77/ЕЗ и Директива 2003/30/ЕЗ. Унутар Енергетске заједнице ће се одредити почетак примене ове директиве и утврђивати њена примена у Србији и осталим земљама које су потписале Уговор.¹²

1. Директива 2001/77/ЕЗ и Директива 2003/30/ЕЗ

Директива 2001/77/ЕС има за сврху да подстиче већу потрошњу енергије произведене из обновљивих извора. Она прописује у трећем члану да национални индикативни циљеви треба да буду доследни испуњењу одређених циљева, пре свега глобалног који је изражен у 12% удела електричне енергије произведене из обновљивих извора у целокупној државној потрошњи електричне енергије до 2010. године, а затим и посебног који представља 22,1% удела те енергије у потрошњи електричне енергије Заједнице до 2010. године.¹³ Такође је предвиђено

11 Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице, чл. 3.

12 Закључак о усвајању Акционог плана за биомасу од 2010. до 2012. године (Службени гласник РС, бр. 56/2010), одељак 3.

13 Директива 2001/77/ЕЗ из 2001. године о промоцији електричне енергије произведене из обновљивих извора енергије на унутрашњем тржишту електричне енергије

гарантовање порекла електричне енергије произведене из обновљивих извора гаранцијом порекла¹⁴, као и да треба смањити ограничења у правним оквирима који се односе на повећање производње електричне енергије из наведених извора и да је потребно убрзати административне процедуре кроз које морају проћи произвођачи електричне енергије из тих извора енергије.¹⁵ Сем наведеног потребно је и осигурати да оператори преносног и дистрибутивног система гарантују пренос и дистрибуцију електричне енергије из обновљивих извора, да обезбеђују приоритетан приступ те енергије електроенергетској мрежи, и да дефинишу услове и тарифе за прикључење на мрежу.¹⁶

С друге стране, Директива 2003/30/ЕЗ има за циљ промовисање употребе биогорива или других горива произведених из обновљивих извора који треба да се користе у транспорту у свакој држави чланици.¹⁷ У трећем члану Директиве је предвиђена вредност изражена у процентима која представља обезбеђивање одређене количине биогорива на тржишту – 5,75% од укупне количине горива које се користи у саобраћају, до 31.12.2010. године.¹⁸

2. Директива 2009/28/ЕЗ

Директива 2009/28/ЕЗ утврђује заједнички оквир за промовисање енергије произведене из обновљивих извора и поставља националне циљеве које државе чланице треба да поставе себи као обавезне, а то су најмање 20% учешћа енергије из обновљивих извора у финалној потрошњи енергије у 2020. години и најмање 10% учешћа наведене енергије у потрошњи енергије у транспорту у 2020. год.¹⁹

(Directive 2001/77/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the promotion of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market; даље у фуснотама: Директива 2001/77/ЕЗ) чл. 3 тач. 4.

14 Директива 2001/77/ЕЗ, чл. 5 тач. 3.

15 Директива 2001/77/ЕЗ, чл. 6 тач. 1.

16 Директива 2001/77/ЕЗ, чл. 7.

17 Коришћење горива произведених из обновљивих извора енергије треба да замени коришћење дизел горива или бензина у транспорту. Директива 2003/30/ЕЗ из 2003. год. Европског парламента и Савета о промоцији употребе биогорива или другог горива произведеног из обновљивих извора за транспорт (*Directive 2003/30/EC of the European Parliament and of the Council of 8 May 2003 on the promotion of the use of biofuels or other renewable fuels for transport, у фуснојама: Директива 2003/30/ЕЗ*), чл. 1.

18 Директива 2003/30/ЕЗ, чл. 3 тач. 1.

19 Директива 2009/28/ЕЗ из 2009. године Европског Парламента и Савета о промоцији употребе енергије из обновљивих извора и измени и делимичном стављању ван снаге Директиве бр. 2001/77/ЕЗ и Директива бр.2003/30/ЕЗ (*Directive 2009/28/EC of*

Значај сарадње између држава је нарочито потенциран и може се успоставити путем заједничких пројеката, статистичких трансфера и заједничких програма подршке између држава чланица, али такође и путем заједничке пројеката између држава чланица са трећим државама. Правила везана за гаранције порекла, административне процедуре, информације, обуке и приступ енергије из обновљивих извора електроенергетској мрежи се налазе у овој директиви, као и критеријуми одрживости за биогорива и течна биогорива.²⁰ У раду ће бити разматрани начини остварења циља који се односи на удео енергије из обновљивих извора у финалној потрошњи енергије. За израчунавање наведеног удела енергије потребно је утврдити, сем целокупне финалне потрошње енергије, и финалну потрошњу енергије из обновљивих извора која представља збир укупне финалне потрошње електричне енергије, као и енергије за грејање и хлађење и укупне финалне потрошње енергије која се користи у транспорту, а које су произведене из постројења која користе обновљиве изворе енергије.²¹

а) Статистички трансфери, заједнички пројекти и заједнички програми подршке

Да би се омогућило смањење трошкова за постизање циљева који су наведени у овој Директиви прикладно је омогућити државама чланицама да троше енергију из обновљивих извора која је произведена у другим државама чланицама, сем тога и да се, зарад остварења националних поменутих циљева, у корист држава чланица обрачунава и обновљива енергија потрошена у другим државама чланицама. Из тог разлога потребне су флексибилне мере које, међутим, морају да буду под контролом држава чланица, како не би утицале на њихову способност да остваре своје националне циљеве. У те флексибилне мере спадају статистички трансфери, заједнички пројекти између држава чланица или заједнички програми подршке.²²

Директива 2009/28/ЕЗ такође предвиђа могућност сарадње путем заједничких пројеката између држава чланица са трећим државама. Према таквим пројектима, у трећим државама ће се производити енергија из обновљивих извора, а биће обрачуната у корист једне државе чла-

the European Parliament and of the Council on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC; даље у фуснотама: Директива 2009/28/ЕЗ), чл. 3 тач. 1 и 4.

20 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 1.

21 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 5 тач. 1.

22 Директива 2009/28/ЕЗ, стр. 20.

нице или више њих које су укључене у заједнички пројекат, у оквиру циљева држава чланица.²³ Урачунаваће се само електрична енергија произведена у постројењима за обновљиву енергију који уђу у погон после ступања ове директиве на снагу или произведена у постројењу чији је капацитет повећан реконструкцијом после ступања ове Директиве на снагу.²⁴

б) Административне процедуре и гаранције порекла електричне енергије и енергије за грејање и хлађење произведене из обновљивих извора енергије

Процедуре одобравања, сертификације и лиценцирања треба да буду потребне, сразмерне, поједностављене и убрзане, док правила којима се регулишу наведене процедуре треба да буду објективна, транспарентна и недискриминаторна. Одговарајући надлежни органи треба да поједноставе процедуре одобравања и замене дозволе једноставним обавештењима надлежним телима када се инсталишу мали децентрализовани уређаји за производњу енергије из обновљивих извора.²⁵ Такође државе чланице треба да подстичу коришћење наведених извора за централно грејање и хлађење.²⁶

Гаранцијом порекла се доказује да се у енергетском миксу налази одређен удео или количина енергије из обновљивих извора. Она мора бити у складу са критеријумима правичности, транспарентности и забране дискриминације.²⁷

в) Присвоју електроенергетском систему

Да би се обезбедила сигурност операција на електроенергетском систему, развила производња струје из обновљивих извора енергије и повезале државе чланице као и државе чланице са трећим државама, потребно је развити наведени систем. Државе треба да раде на унапређивању инфраструктуре мреже за пренос и дистрибуцију, развоју паметних мрежа и објеката за складиштење.²⁸

Према члану 16 Директиве 2009/28/ЕЗ: „Одржавање поузданости и сигурности мреже треба да се постигне обезбеђивањем од стра-

23 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 9 тач. 2.

24 Директива 2009/28/ЕЗ, стр. 20.

25 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 13 тач. 1.

26 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 13 тач. 3.

27 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 15 тач. 1.

28 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 16 тач. 1.

не држава чланица да оператори преносног система и дистрибутивног система гарантују преношење и дистрибуцију електричне енергије из обновљивих извора, такође обезбеђивањем приоритетног приступа или гарантованог приступа те енергије електроенергетској мрежи, и обезбеђивањем да када се шаље електрична енергија оператори дају приоритет постројењима у којима се производи енергија из обновљивих извора, али у тој мери колико сигурност државног електроенергетског система дозвољава, с тим да државе морају радити на томе да је таквих ограничења буде што мање.²⁹

Треба да се захтева од оператора преносног система и оператора дистрибутивног система да одреде и учине јавним њихова правила везана за подношење и поделу трошкова техничких адаптација, да учине јавним и правила која се односе на имплементацију збирке правила које се тичу мреже.³⁰

Тakoђе према Директиви, новим произвођачима енергије из обновљивих извора морају бити пружене информације о трошковима повезивања на мрежу и периоду који је потребно да прође за спровођење повезивања као и о времену које је потребно за примање и процесуирање захтева, док трошкови прикључивања тих произвођача на мрежу треба да буду објективни, транспарентни и недискриминациони.³¹

IV Општи правни акти Републике Србије у области обновљивих извора енергије

1. Закон о енергетици

Тенденција ка што већој производњи и коришћењу енергије из обновљивих извора у Републици Србији је нашла свој ослонац у одређеним општим правним актима. Као најзначајнији општи правни акт, у овој области, се издваја Закон о енергетици Републике Србије, који је ступио на снагу у августу 2011. године. Он прописује да се националним акционим планом утврђују циљеви за коришћење обновљивих извора енергије за период од најмање десет година.³²

На неопходност постојања гаранције порекла не указују само раније спомињане директиве, већ је ова гаранција прописана и овим Законом. Овај документ служи за доказивање да је дати удео или количина енергије произведена из обновљивих извора енергије, као и из

29 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 16 тач. 2.

30 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 16.

31 Директива 2009/28/ЕЗ, чл. 16 тач. 5 и 6.

32 Закон о енергетици, чл. 52 ст. 2.

комбиноване производње електричне и топлотне енергије са високим степеном искоришћења примарне енергије.³³ Оператор преносног система издаје овај документ, који је у електронском облику.³⁴

Подстицајне мере за коришћење обновљивих извора за производњу електричне енергије у смислу овог закона су веома значајне за развој производње тзв. „зелене“ енергије и обухватају одређене обавезе. Те обавезе се огледају у откупу електричне енергије од повлашћеног произвођача, ценама по којима се врши тај откуп, одређивању колико ће та обавеза откупа важити, као и преузимању балансне одговорности.³⁵ Обавеза откупа електричне енергије од повлашћених произвођача је загарантована Законом, а дужност откупа те електричне енергије има јавни снабдевач и то на основу уговора о откупу електричне енергије.³⁶ У члану 60 Закона о енергетици је прописано да повлашћени произвођач има право на наведене подстицајне мере, а такође има и „право на првенство при преузимању укупно произведене електричне енергије у преносни или дистрибутивни систем, са изузетком у случају када је угрожена сигурност рада тих система када ово право неће имати, као и на друга права у складу са овим Законом, прописом из чл. 56 ст. 9 овог Закона, другим законима и прописима који се тичу царина, пореза и других дажбина, односно субвенција и других мера подстицаја, заштите животне средине и енергетске ефикасности.“³⁷ Затим, када је у питању производња топлотне енергије, да би произвођач стекао статус повлашћеног произвођача он у процесу производње мора користити обновљиве изворе енергије и то мора чинити у складу са захтевима које намеће енергетска ефикасност.³⁸ Да би се подстакла производња топлотне енергије из обновљивих извора Законом је прописано да ови произвођачи имају право на подстицајну откупну цену и друге подстицајне мере, а такође су им стављене на располагање и олакшице, односно субвенције, пореске, царинске и друге олакшице, у складу са законом и другим одређеним прописима.³⁹

33 Закон о енергетици, чл. 2 тач. 7.

34 Закон о енергетици, чл. 53 ст. 1 и 4.

35 Закон о енергетици, чл. 59 ст. 1. Балансна одговорност на тржишту електричне енергије је такође обавеза, али у овом случају учесника на тржишту да уравнотеже производњу, потрошњу и уговорену куповину и продају електричне енергије у одређеном периоду и преузму финансијску одговорност за балансна одступања. Види: Закон о енергетици, чл. 2 ст. 1 тач. 1.

36 Закон о енергетици, чл. 59 ст. 1 и 2.

37 Закон о енергетици, чл. 60.

38 Закон о енергетици, чл. 57 ст. 1.

39 Закон о енергетици, чл. 62 ст. 1 и 3.

2. Уредба о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије

Наведена Уредба се примењује од 01. јануара 2010. године до краја 2012. године,⁴⁰ и у члану 1. наводи да: „овом уредбом ближе се прописују мере подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и за откуп те енергије – *Feed in tariff*, балансирање и читавање, дефинишу енергетски објекти који производе електричну енергију из обновљивих извора, уређује садржина уговора о откупу електричне енергије по мерама подстицаја, као и накнада трошкова купцу тако произведене енергије.“⁴¹

Купац електричне енергије, прецизније јавно предузеће за производњу, дистрибуцију и трговину електричне енергије⁴², када купује електричну енергију од повлашћених произвођача има право на накнаду трошкова за куповину, као и за балансирање рада ових произвођача који користе мере подстицаја по овој уредби. Њему се надокнађују наведени трошкови кроз продају електричне енергије тарифним купцима.⁴³

3. Уредба о условима за стицање статуса повлашћеног произвођача електричне енергије и критеријумима за оцену испуњености тих услова

Да би произвођач електричне енергије могао да стекне статус повлашћеног произвођача он мора да испуни услове који су предвиђени овом Уредбом, док се испуњеност тих услова оцењује на основу критеријума који су исто прописани овом Уредбом.⁴⁴ У члану 2 ове Уред-

40 Уредба о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије (*Службени гласник РС*, бр. 99/09), чл. 10.

41 Уредба о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије, чл. 1.

42 Уредба о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије, чл. 2 тач. 7.

43 Уредба о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије, чл. 8 ст. 1 и 6.

44 Уредба о условима за стицање статуса повлашћеног произвођача електричне енергије и критеријумима за оцену испуњености тих услова (*Службени гласник РС*, бр. 72/09), чл. 1.

бе је прописано ко може да стекне статус повлашћеног произвођача и наводи да то могу произвођачи који: „у процесу производње електричне енергије користе обновљиве изворе енергије или сепарисану фракцију комуналног отпада; производе електричну енергију у електранама, које се у смислу закона којим се уређује област енергетике сматрају малим електранама; истовремено производе електричну и топлотну енергију, под условом да испуњавају критеријуме у погледу енергетске ефикасности.“⁴⁵

V Стратешки документи Републике Србије у области обновљивих извора енергије

1. Стратегија развоја енергетике РС до 2015. године

Према Закону о енергетици РС за разрађивање и спровођење енергетске политике Србије најзначајнији документи су: Стратегија развоја енергетике, Програм остваривања Стратегије и Енергетски биланс Републике Србије, док се у складу са наведеном Стратегијом и Програмом доносе национални акциони планови.⁴⁶

Стратегијом развоја енергетике РС се одређује правац развоја енергетске политике. Њом се предлаже усвајање основних циљева енергетске политике, планира развој у енергетском сектору и одобрава програм доношења одређених инструмената.⁴⁷

Нова енергетска политика Србије се састоји из кључних елемената: „основних циљева, приоритетних програма, одговарајућих друштвено-државних мера и инструмената којима се омогућује реализација одабраних приоритета.“⁴⁸ Програм служи за остваривање Стратегије и од значаја је за утврђивање услова, начина, брзине и мера које ће томе допринети.⁴⁹

2. Програм остваривања Стратегије развоја енергетике РС до 2015. године за период од 2007. до 2012. године

Уредбом о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015.

45 Уредба о условима за стицање статуса повлашћеног произвођача електричне енергије и критеријуми за оцену испуњености тих услова, чл. 2.

46 Закон о енергетици, чл. 3 ст. 2 и 3.

47 Одлука о утврђивању Стратегије развоја енергетике РС до 2015. године (*Службени гласник РС*, бр. 44/05), увод. У чл. 4 ст. 2 Закона о енергетици се детаљно прописује шта се све Стратегијом одређује. Види: Закон о енергетици, чл. 4 ст. 2.

48 Одлука о утврђивању Стратегије развоја енергетике РС до 2015. године, одељак 2.

49 Закон о енергетици, чл. 5 ст. 1.

године за период од 2007. до 2012. године, је предвиђено увођење тзв. система подршке тј. финансијских и нефинансијских мера подстицаја за произвођаче енергије из обновљивих извора. Производња те енергије је скупља од производње енергије из фосилних горива и зато су важне мере подстицаја за инвестирање у постројења која користе обновљиве изворе енергије. Пружање подршке путем финансијских мера се најчешће изводи увећаном ценом откупа произведене електричне енергије и то путем једног од два модела. Први модел – *Quota system*, је заснован на одређеној количини електричне енергије из обновљивих извора (тзв. „зелене“ енергије) која ће бити откупљена током године. Други модел – *Feed-in tariff*, се састоји у примени дефинисаних откупних цена за испоручену електричну енергију произведену коришћењем обновљивих извора.⁵⁰

Постоје и додатне мере подстицања производње електричне енергије из обновљивих извора кроз умањење или ослобађање од пореза, учешћем у инвестиционим улагањима – за одабране технологије. Углавном, у почетној фази се подстицање те производње врши кроз финансијску подршку инвестиционим улагањима, док се у развијенијим фазама врши ослобађањем од пореза.⁵¹

Што се тиче циљева Програма у области обновљивих извора енергије, као основни циљеви се појављују ефикасније коришћење сопствених потенцијала у производњи енергије, смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште, смањење увоза фосилних горива, развој локалне индустрије и отварање нових радних места.⁵²

3. Акциони план Србије за биомасу од 2010. до 2012. године

Биомаса као извор обновљиве енергије, је органска супстанца биљног или животињског порекла (дрво, слама, биоразградиви остаци из пољопривредне производње, стајско ђубриво, органски део комуналног чврстог отпада). Биомаса се користи за производњу електричне и топлотне енергије, а такође и течних и гасовитих горива.⁵³

У односу на укупну потрошњу електричне енергије у 2007. год. учешће енергије из обновљивих извора треба да буде за 2,2% више, до краја 2012. године, док у саобраћају биогорива и остала горива из

50 Одлука о утврђивању Стратегије развоја енергетике РС до 2015. године (*Службени гласник РС*, бр. 44/05; даље у фуснотама: Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма), пододељак 13.6.

51 Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма, пододељак 13.6.

52 Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма, пододељак 13.10.

53 Закључак о усвајању Акционог план за биомасу од 2010. до 2012. године (*Службени гласник РС*, бр. 56/2010; даље у фуснотама: АПБ), одељак 1.

обновљивих извора треба да имају удео од најмање 2,2 % у односу на укупну потрошњу.⁵⁴

Постоје препреке које онемогућавају веће коришћење биомасе, која представља велики потенцијал у производњи енергије из обновљивих извора у нашој држави, и као најзначајније се могу издвојити недовољна расположивост и искуство у коришћењу опреме, непостојање развијеног тржишта биомасе, а развој ограничава и ниска цена електричне енергије.⁵⁵

VI Закључак

До промоције производње и коришћења енергије из обновљивих извора енергије долази на светском нивоу и државе се повезују да би ефикасније пратиле правац и потребу развоја енергетике. За нашу државу посебан значај на том путу напретка имају прописи Европске уније и зато се константно ради на усклађивању домаћих прописа са правном регулативом ЕУ. У августу 2011. године је ступио на снагу Закон о енергетици Републике Србије, који подстиче прелазак на коришћење обновљивих извора енергије за производњу електричне и топлотне енергије и производњу биогорива.

Увођење „зелене“ енергије у свакодневни живот људи представља велики корак који мора бити учињен и који је изазван неопходношћу не само смањења зависности од фосилних горива, већ и потребом смањења ефекта стаклене баште, глобалног загревања, загађивања, штетних ефеката на биљни и животињски свет, као и нарушавања здравља људи.

Држава подстицањем производње и коришћења енергије из обновљивих извора, као и грађани коришћењем те енергије, показују одговорност у испуњавању своје дужности да воде бригу о животnoj средини и доприносе очувању права на здраву животну средину, које је Уставом загарантовано.

54 Закључак о усвајању Акционог план за биомасу од 2010. до 2012. године, одељак 1.

55 Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма остваривања Стратегије Развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године, поделељак 13.6.

Marija TURKOVIĆ

Bachelor of Law, Trainee Lawyer

Master's Degree Student at the Faculty of Law in Belgrade

LEGAL FRAMEWORK FOR PROMOTION OF PRODUCTION AND USE OF ELECTRICITY AND ENERGY FOR HEATING FROM RENEWABLE ENERGY SOURCES

Summary

In this article the author deals with the question of legal framework for the promotion of energy from renewable sources, as well as with the importance of improving production and increasing the share of energy from renewable sources in the final consumption of energy.

The first part of the article describes the aspects of energy policy of the European Union and the activities of the Energy Community with detailed analysis in relation to renewable energy. The establishment of a common framework for the promotion of energy from renewable sources by Directives of the European Parliament and of the Council is particularly emphasized in this part of the article.

In the second part of the article special attention is given to national regulations, especially to the most important general legal Acts that promote and create a legal framework for the production and use of energy from renewable sources. In addition, the author explains how the energy policy of Serbia is elaborated in strategic documents.

Key words: *energy from renewable sources, energy policy, acquis communautaire, electrical power and energy sector, approach to electrical power and energy system, incentives, privileged producer.*